

Tē 3 chat Im ê Piànhòa

Chióngchióng ê òegí háp chòhóe ēng ê sî, chiàu lián im siōng ê hongpiān tiòh ē hoatseng hoatim siōng ê tèksû piànhòa, chit chióng hiānsiōng kiòchò im ê piànhòa, hunchò piànim, sēngim kah liókim saⁿ chióng.

Tē 1 hāng Piànim

Piànim tòh sī chí jí kap chòhóe ēng ê sî, ēbīn jī ê im thâu sánseng piànhòa. (im thâu sī tùiēng im Bōe lâi kóng) (goānchheh p041)

Lē 1, chhân chúi tata / talakhì; che pau pau /paulau leh chiah khì; tiòh 拾拾/khiohlioh chò chit ē; 收收 /siuliu khí lâi; 熨熨/utlut leh khah hókhòaⁿ; 扒扒/put lutkhì oh; 飛飛/pele khì loh, 袞袞/kúnlún chng; 尋尋 /chhēlē khòaⁿ māi; 講講/kónglóng hō i thiaⁿ; in 徙徙/sóal óa khì loh; 滑滑滑/kútlútsút; 白白白 /péhléhséh.

Téngbīn ê lē sī tāng thiáp jī ê ēkha jī ê im thâu piànim, chit chióng chēnghēng sī im thâu lóng piànchò goānim ê "l". Saⁿ jī tēngtháh ê sî, tē 2 jī lóng piànchò goān im ê "l", tē 3 jī lóng piànchò goān im ê "サ hāng".

Lē 2: Tōasè 搨搨/khāiⁿnāi lâi; óaⁿ siaⁿ 經經/khīⁿni 喀喀/khéⁿhnéh; 算算/sngngng leh tòh chaiiáⁿ; 挾挾 /ngéhnéh hō i tit; bō pau 散散/sòⁿnò^a khì;

Téngbīn ê lē kah lē 1 kāngkhoán, tāng thiáp ê ēkha jī ê im thâu lóng piànchò goān im ê "ナ hāng". (goānchheh p042)

Lē 3: láu ū ēbīn m̄ sī tāng thiáp jī ê piànim.

1) piànchò kitha im ê lē, chíⁿ 打不 /m̄→ n̄g=pháng kìⁿ lah; chit móa/má sūsî beh khì; chit hō /lō góa ê; chit hō /lō putchí hó chiah; sìcháp /áh káu; lákcháp /áh gō; saⁿcháp /áh káu.

2) Piànchò phīⁿim ê lē: Chit chiah kiàseⁿ /kiáⁿsiⁿ chin súi.

3) Bō sàngkhùi piànchò sàngkhùi ê lē: Tī tóuⁱ teh chò 工課 /khangkhè; 器具/khìkhū chin chē; 卒業 /chhutgiáp thâu miá.

4) p/t/k jípsiaⁿ piànim ê lē;

a) láu bōe 結案 /kialàn; 決意/khoalⁱ beh

第三節 音 ê 變化

種種 ê 話語合做伙用 ê 時，照連音上 ê 方便 tiòh ē 發生發音上 ê 特殊變化，chit 種現象叫做音 ê 變化，分做變音、剩音 kah 略音三種。

第一項 變音

變音 tòh 是指語 kap 做伙用 ê 時，下面字 ê 音頭產生變化。(音頭是對應音尾來講) (原冊 p041)

例 1: 田水乾乾/tala 去; 這包包/paulau leh chiah 去; tiòh 拾拾/khiohlioh 做一下; 收收/siuliu 起來; 熨熨/utlut leh khah 好看; 扒扒/putlut 去 oh; 飛飛/pele 去 loh; 袞袞 /kúnlún 鏟; 尋尋/chhēlē 看 māi; 講講 /kónglóng hō 伊聽; in 徙徙/sóalóa 去 loh; 滑滑滑/kútlútsút; 白白白 /péhléhséh。

頂面 ê 例是重疊字 ê 下 kha 字 ê 音頭變音，chit 種情形是音頭 lóng 變做原音 ê 「l」。三字重疊 ê 時，第二字 lóng 變做原音 ê 「l」，第三字 lóng 變做原音 ê 「サ行」。

例 2: 大細搨搨/khāiⁿnāi 來; 碗聲經經/khīⁿni 喀喀/khéⁿhnéh; 算算/sngngng leh tòh 知影; 挾挾/ngéhnéh hō 它直; 無包散散/sòⁿnò^a 去;

頂面 ê 例 kah 例 1 全款，重疊 ê 下 kha 字 ê 音頭 lóng 變做原音 ê 「ナ行」。(原冊 p042)

例 3: láu 有下面 m̄ 是重疊字 ê 變音。

1) 變做其它音 ê 例: 錢打不

/m̄→n̄g=pháng 見 lah; 此滿/má 隨時 beh 去; 此號/lō 我 ê; 此號/lō 不止好食; 四十/áh 九; 六十/áh 五; 三十/áh 九。

2) 變做鼻音 ê 例: Chit 隻寄生/kiáⁿsiⁿ 真 súi。

3) 無送氣變做送氣 ê 例: Tī tó 位 teh 做工課/khangkhè; 器具/khìkhū 真 chē; 卒業/chhutgiáp 頭名。

4) p/t/k 入聲變音 ê 例:

a) láu 未結案/kialàn; 決意/khoalⁱ

chhòng; chin 不孝 /pulhàu; (goânchheh p043) 節女/chiallú put kè líóng hu; 別人/pállâng ê òe; 不論 /pullūn tī sī; 別日/pálgit tòh ē chai; 滅亡/biálbông; chin 出名 /chhunmiâ; 彼年/hinnî lâi.

Soatbêng, lô im thâuchêng ê jipsiaⁿ ê "t" piànchò "l", phīⁿim thâuchêng ê jipsiaⁿ ê "t" piànchò "n".

b) 溺愛 /légài sī iú sún bú ek; 六个 /lâg ê jī; goán 岳父 /gághū teh kóng; 熟魚 /sèghî cháiⁿiūⁿ bē; 惡人 /oglâng tiòh kà; 色料 /segliâu; 目眉 /bágbâi chin súi; 約字 /iokjī siá cháiⁿiūⁿ; 目尾 /bágbóe thiàn; hitê 竹林 /tegnâ; 木耳 /bògní àmsí m̄ thang chiáh.

soatbêng, lô im kah phīⁿim thâuchêng ê jipsiaⁿ ê "t" piànchò "g".

c) ū chápít /chábit ê lah; khì jìphák /jìbòh bōe? (goânchheh p44) 翕 au /hibau chít Ê kúi íⁿ? Teh bē 雜 hòe /chábhè; háplí /háblí ê òe; lâi chiap jīm /chiabjīm loh; giáp miā /giábmīā ê lāng.

Soatbêng: Lôim kah phīⁿim thâuchêng ê jipsiaⁿ ê "p" piànchò "b".

Tē 2 hāng Sēngim

Sēngim ê piànghòa tòh sī gígiân kap chòhóe ēng ê sī, āupiah lēnggōa ke im; phóthong sī ke tī āupiah jī ê im thâu.

1) Háptún phīⁿim kah jipsiaⁿ ê piànim

a) chhit liáp 柑仔 /kammá; hit ki 杉仔 /sammá; tī 店仔 /tiàmmá lâi; khia tī 砵 á /gímmá téng; hitê 籤 á /kámmá; 尖的 /chiam mê chiah ē ēngtit; 弱的 /lámmê; 藍的 /lâm mê khah súi; 金的 /kim mê khah hó.

b) Chhàng tī 盒 á /ápá lâi; 粒仔 /liápbá chin thiàn; chéⁿ té 蛤 á /kapbá. (goânchheh p045); lômôa 厝仔 /sápbá; che sī 入的 /jip bê; m̄ sī 翕 ê /hip bê; 五十個 /cháp bê lâi; 合的 /kap bê khah báí khòⁿ. Soatbêng: Téngbīn sī phīⁿim kah jipsiaⁿ āupiah ê "á, ê, ê" ê sēngim piànim, "マ háng" piànchò "má /mê/mê", jipsiaⁿ piànchò "バ háng".

beh 創; 真不孝 /pulhàu; (原冊 p043) 節女 /chiallú 不嫁兩夫; 別人 /pállâng ê 話; 不論 /pullūn tī 時; 別日 /pálgit tòh ē 知; 滅亡 /biálbông; 真出名 /chhunmiâ; 彼年 /hinnî 來。

說明: 濁音頭前 ê 入聲 ê "t" 變做 "l", 鼻音頭前 ê 入聲 ê "t" 變做 "n".

b) 溺愛 /légài 是有損無益; 六个 /lâg ê 而已; 阮岳父 /gághū teh 講; 熟魚 /sèghî 怎樣賣; 惡人 /oglâng tiòh 教; 色料 /segliâu; 目眉 /bágbâi 真 súi; 約字 /iokjī 寫怎樣; 目尾 /bágbóe 痛; hitê 竹林 /tegnâ; 木耳 /bògní 暗時 m̄ thang 食。

說明: 濁音 kah 鼻音頭前 ê 入聲 ê "t" 變做 "g".

c) 有十一 /chábit 个 lah; 去入學 /jìbòh 未? (原冊 p44) 翕甌 /hibau 一 个幾圓? Teh 賣雜貨 /chábhè; 合理 /háblí ê 話; 來接任 /chiabjīm loh; 業命 /giábmīā ê 人。

說明: 濁音 kah 鼻音頭前 ê 入聲 ê "p" 變做 "b".

第二項 剩音

剩音 ê 變化 tòh 是語言 kap 做伙用 ê 時, 後壁另外加音; 普通是加 tī 後壁字 ê 音頭。

1) 合唇鼻音 kah 入聲 ê 變音¹

a) 七粒柑仔 /kammá; hit 枝杉仔 /sammá; tī 店仔 /tiàmmá 內; khia tī 砵仔 /gímmá 頂; hitê 籤仔 /kámmá; 尖的 /chiammê chiah ē 用得; 弱的 /lámmê; 藍的 /lâm mê khah súi; 金的 /kim mê khah 好。

b) 藏 tī 盒仔 /ápá 內; 粒仔 /liápbá 真痛; 井底蛤仔 /kapbá. (原冊 p045); 鱸鰻厝仔 /sápbá; 這是入的 /jip bê; m̄ 是翕的 /hip bê; 五十個 /cháp bê 來; 合的 /kap bê khah báí 看。

說明: 頂面是鼻音 kah 入聲後壁 ê 「仔、的、個」 ê 剩音變音, 「マ行」 變做 「má /mê/mê」, 入聲變做 「バ行」。

¹ Chit 兩音 ê 發音系統 (口形), 全款是頂下唇輕輕 á 合起來, tòh 是 m kah p.

2) Chihthâu phīⁿim kah jipsiaⁿ ê piànim

a) siochiú 矸仔/kanná; 囡仔/gínná lāng m̄ thang khì; 印仔/inná phàngkìⁿ khì; chhiú 巾仔 kunná chit tiâu jōa chē chīⁿ? He sī 恁 ê /in nê; 新的/sin nê khah kùi; goán 牽的/khan nê lah; 今下昏/kin nēhng bōēng thang khì.

b) 賊仔/chhátlá cháu khì loh; 菝仔 /poátlá iáubōe chhut; hit n̄ng ki 杙仔/khitlá; 橘仔 /kiatlá chit kin gōa chē ah; sī siá ê m̄ sī 織的 /chit lê. (goānchheh p046); 此个/chit lê goán ê; 彼个/hit lê in ê; khòanⁿ 一下/chit lê tòh ē hiáu tit; 漆的/chhat lê khah hókhòanⁿ; 直的/tit lê khah tàtchīⁿ; kā i 乞的/khit lê. Soatbēng: n phīⁿim kah t jipsiaⁿ āupiah ê "á, ê, ê" ê sēngim piànim, āupiah im ê jī thâu ke "ナ hāng", jipsiaⁿ ke "ラ hāng".

3) Chihkin phīⁿim kah jipsiaⁿ ê piànim

a) Ū bē 蔥仔/chhang'ngá bō? 窗仔/thang ngá m̄ng khuikhui leh; tòà tī 巷仔 /hāng ngá lāi; hun chhoe 管仔/kóng ngá; 公的/kang ngē khah kùi; 紅的/āng gē m̄ hó; che sī 東的/tong ngē; 蒸的 /chhèng ngē chin hóchiáh.

b) He sī siáⁿmih 竹仔 /tek gá; 桷仔/kak gá phāng; 艦仔/gék gá chin kín; ēng 栢仔/khok gá iúⁿ; lóngchóng 六个 /lák gē; 各个/ták gē chànssēng; (goānchheh p047) 玉的/gék gē chin súi; 熟的 /sék gē chiah thang chiah. Soatbēng: n phīⁿim kah k jipsiaⁿ āupiah ê "á, ê, ê" ê sēngim piànim, āupiah im ê jī thâu ke "ガ hāng", jipsiaⁿ ke "ガ hāng".

Hùtài soatbēng: Háp̄tūn chihthâu ê phīⁿim kah jipsiaⁿ ê piànim ū マ, バ hāng kah ナ, ラ hāng, chihkin phīⁿim kah jipsiaⁿ ê piànim kantaⁿ ū ガ, nga, inūi バ, ラ bō sūn phīⁿim. Jíchhiáⁿ, バ, マ hāng kah ラ, ナ hāng ê hoatim hēthóng káng, chiàu ánnē tòh ē tàng liáu kái.

Tē 3 hāng Liókim

2) 舌頭鼻音 kah 入聲 ê 變音²

a) 燒酒矸仔/kanná; 囡仔/gínná 人 m̄ thang 去; 印仔/inná phàng 見去; 手巾仔/kunná 一條 jōa chē 錢? he 是恁的/in nê; 新的/sin nê khah 貴; 阮牽的/khan nê lah; 今下昏/kin nēhng 無閒 thang 去。

b) 賊仔/chhátlá 走去 loh; 菝仔/poátlá iáu 未出; hit 兩支杙仔/khitlá; 橘仔/kiatlá 一斤 gōa chē ah; 是寫 ê m̄ 是織的/chit lê. (原冊 p046); 此个/chit lê 阮 ê; 彼个/hit lê in ê; 看一下/khòanⁿ chit lê tòh ē 曉得; 漆的/chhat lê khah 好看; 直的/tit lê khah 值錢; kā 伊乞的/khit lê。

說明: n 鼻音 kah t 入聲後壁 ê 「仔、的、個」 ê 剩音變音, 後壁音 ê 字頭加 「ナ行」, 入聲加 「ラ行」。

3) 舌根鼻音 kah 入聲 ê 變音³

a) 有賣蔥仔/chhang'ngá 無? 窗仔/thang ngá 門開開 leh; tòà tī 巷仔/hāng ngá 內; 薰吹管仔 /kóng ngá; 公的/kang ngē khah 貴; 紅的 /āng gē m̄ 好; 這是東的/tong ngē; 蒸的 /chhèng ngē 真好食。

b) He 是啥物竹仔/tek gá; 桷仔/kak gá 縫; 艦仔/gék gá 真緊; 用栢仔/khok gá iúⁿ; lóng 總六个/lák gē; 各个/ták gē 贊成; (原冊 p047) 玉的/gék gē 真 súi; 熟的/sék gē chiah thang 食。

說明: n 鼻音 kah k 入聲後壁 ê 「仔、的、個」 ê 剩音變音, 後壁音 ê 字頭加 「ガ行」, 入聲加 「ガ行」。

附帶說明: 合唇舌頭 ê 鼻音 kah 入聲 ê 變音有 マ、バ行 kah ナ、ラ行, 舌根鼻音 kah 入聲 ê 變音 kantaⁿ 有ガ、nga, 因為バ、ラ無純鼻音。而且, バ、マ行 kah ラ、ナ行 ê 發音系統全, 照 ánnē tòh ē tàng 了解。

第三項 略音

所謂 ê 略音 tòh 是語詞 kap 做伙 ê 時, 省略

² Chit 兩音 ê 發音系統 (口形), 全款是舌頭 khng tī 頂下齒 ê 根部, tòh 是 n kah t。

³ Chit 兩音 ê 發音系統 (口形), 全款是舌根 lèng 起, tòh 是 ng kah k。

Sóuì ê liòkim tòh sī gísû kap chòhóe ê sī, séngliòk chít pōhūn ê im. (goânchheh p048)

1) Séngliòk chítê imchat ê im thâu.

Lē: 共 góa /kā á kóng; 俾 góa /hō á khì; 聽見/thiaⁿ ìⁿ kóng; 彼大/hiah ā hàn; 三百/saⁿ ah làk; 尚未/á bē khì; 亦能/ā ē chai.

2) Nñg imchat kap chòhóe, séngliòk chítê imchat.

Lē: 共伊/ka phah; 俾伊/hō khì; 打不/phàng kìⁿ.

3) Nñg imchat hápchò chít imchat, thâu chêng imchat ê im thâu kah āupiah imchat ê im bóe kap chò chít im.

Lē: 共人/kâng kóng; 亦能/iē chai; 被人/hông phah.

4) Nñg imchat hápchò chít imchat, thâu chêng imchat ê im thâu kah āupiah imchat ê im bóe ê tiongkan, kap "a" chiâⁿ chò chít im.

Lē: 啥人/siâng kóng; 落=來/loaih; 倒=來/toài; 起=來/khái; 四十/siap káu; 二十/jiáp jī. (goânchheh p049)

5) Nñg imchat hápchò chít imchat, thâu chêng imchat ê im thâu kah āupiah imchat kâng hoàiⁿ liát ê im piànsêng kâng hâng ê im, jiânāu kah āupiah imchat kap chiâⁿ chò chít im.

Lē: 彼个/hê sī góa ê; 何一个/chê bé ê, 此个/chê sī bé ê; 此个/cheh óaⁿ tīsī thèh lâi; 彼个/heh lîng lín lâupē sī m̄? Tó chítê /cheh ah? 彼个/he; 此个/che.

一部分 ê 音。(原冊 p048)

- 1) 省略一个音節 ê 音頭。
例：共我/kā á 講；俾我/hō á 去；聽見 /thiaⁿ ìⁿ 講；彼大/hiah ā 漢；三百/saⁿ ah 六；尚未/á bē 去；亦能/ā ē 知。
- 2) 兩音節 kap 做伙，省略一个音節。
例：共伊/ka 打；俾伊/hō 去；打不/phàng 見。
- 3) 兩音節合做一音節，頭前音節 ê 音頭 kah 後壁音節 ê 音尾 kap 做一音。
例：共人/kâng 講；亦能/iē 知；被人 /hông phah。
- 4) 兩音節合做一音節，頭前音節 ê 音頭 kah 後壁音節 ê 音尾 ê 中間，kap "a" 成做一音。
例：啥人/siâng 講；落=來/loaih；倒=來 /toài；起=來/khái；四十/siap 九；二十 /jiáp 二。(原冊 p049)
- 5) 兩音節合做一音節，頭前音節 ê 音頭 kah 後壁音節全橫列 ê 音變成全行 ê 音，然後 kah 後壁音節 kap 成做一音。
例：彼个/hê 是我 ê；何一个/chê 買 ê；此个/chê 是買 ê；此个/cheh 碗 tī 時 thèh 來；彼个/heh 人 lín 老父是 m̄？何一个 /cheh ah？彼个/he；此个/che。